

> Retouradres Postbus 20101 2500 EC Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA 's-Gravenhage

**Directoraat-Generaal
Economische Politiek**
Directie Europa, Mededinging en
Consumenten

Bezuidenhoutseweg 30
Postbus 20101
2500 EC Den Haag
T 070 379 8911 (algemeen)
www.ez.nl

Behandeld door
dhr. mr. G.W.M. Hesselink
T 070 379 6211
F 070 379 6094
g.w.m.hesselink@minez.nl

Datum 26 oktober 2009

Betreft Beantwoording kamervragen over het gebrek aan toegang tot
overheidsaanbestedingen voor kleine en jonge architectenbureaus

Ons kenmerk
EP/EMC / 9154075

Hierbij zend ik u, mede namens de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de antwoorden op de schriftelijke vragen van het lid Van der Ham (D66) over het gebrek aan toegang tot overheidsaanbestedingen voor kleine en jonge architectenbureaus. De vragen werden mij toegezonden op 28 augustus 2009 onder nummer 2009Z15270.

1

Bent u bekend met de marktanalyse van de Bond van Nederlandse Architecten (BNA) waaruit blijkt dat aanbestedingsprocedures in meerderheid ontoegankelijk zijn voor kleinere en jonge architectenbureaus? Wat is uw reactie op deze bevindingen?¹

Antwoord

Ja. Volgens de BNA zijn er nog steeds knelpunten rond aanbestedingen in de architectuursector. Niettemin blijkt uit de analyse van het Steunpunt Architectuuropdrachten en Ontwerpwedstrijden (ondergebracht bij Architectuur Lokaal, het onafhankelijke landelijke informatie- en documentatiepunt voor architectuurbeleid in Nederland) dat de toegenomen aandacht bij opdrachtgevers en architecten voor deze problematiek tot verbeteringen leidt. Na een reactie worden de eisen namelijk in veel gevallen naar beneden bijgesteld. Uit de inventarisatie van het Steunpunt kan worden opgemaakt dat de eisen in het tweede kwartaal van 2009 lijken te dalen². Daarbij gaat het met name om het terugschroeven van de omzeteisen.

Publieke opdrachtgevers tonen dus bereidheid om bepaalde eisen te verlagen, nadat zij zijn gewezen op de disproportionaliteit ervan en de mogelijke negatieve gevolgen voor de architectenbranche en/of de kwaliteit van hun eigen aanbesteding. De knelpunten zijn echter zeker nog niet opgelost. Naast de jongste analyse van het Steunpunt, die aangeeft dat in het derde kwartaal de gestelde eisen weer zijn gestegen³, blijkt dat onder andere ook uit aanvullend onderzoek, uitgevoerd in opdracht van de Rijksbouwmeester. Dit onderzoek toont aan dat

¹ Zie: www.bna.nl, 25 augustus 2009: "Meldpunt architectenselectie ontvangt klachten over 80% van aanbestedingen".

² Zie: www.ontwerpwedstrijden.nl, 6 juli 2009: "Actie Aanbestedingen effectief: eisen dalen".

³ Zie: www.ontwerpwedstrijden.nl, 17 september 2009, "Aanbestedingen op slot: jonge architecten kansloos".

kleine en jonge ontwerp bureaus de gestelde eisen in aanbestedingen als een barrière zien⁴. Ik heb begrepen dat de Rijksgebouwendienst, de grootste rijksopdrachtgever voor het ontwerpen van gebouwen, in zijn opdrachten reeds geruime tijd aandacht besteedt aan het vermijden van onnodige barrières.

2

Wat is de uitkomst van uw bezinning "op nieuwe beleidsplannen ter verbetering van de huidige aanbestedingspraktijk"⁵, waarbij u tevens aangaf "een belangrijk doel van deze beleidsplannen zal de verbetering zijn van de toegang van kleine en beginnende bedrijven."?

Antwoord

In het Algemeen Overleg op 8 oktober 2008 over het architectuurbeleid is toegezegd dat de minister van VROM u op dit punt zal informeren. Het is de bedoeling dat zij dit in het najaar zal doen, mede op basis van een advies van de Rijksbouwmeester, en in samenspraak met de minister van OCW en ondergetekende.

3

Ziet u aanleiding om uw stelling: "De onderkenning van de problematiek zoals die zich aftekent bij opdrachtgevers, geeft mij het vertrouwen dat de opdrachtgevers en architecten samen in staat zullen zijn de werkwijze waar nodig aan te passen"⁶ te herzien, nu er in de praktijk na een jaar nauwelijks iets verbeterd lijkt te zijn? Bent u bereid dus alsnog naar het Duitse voorbeeld te kijken, waar een "Architectenkammer" openbare aanbestedingen organiseert en eisen stelt die bureaus aankunnen, of naar de oprichting van een Opdrachtgeversteunpunt, zoals door de BNA bepleit, met dien verstande dat opdrachtgevers dan verplicht zouden moeten worden hun aanbesteding hier te laten toetsen, en te bezien of een dergelijke instelling ook door de Rijksgebouwendienst kan worden opgezet? Kunt u uw antwoord toelichten?

4

Bent u bekend met het feit dat opdrachtgevers in de antwoorden op Kamervragen⁷ geen aanleiding zien hun eisen te matigen en zij zich daarbij beroepen op het ontbreken van een wettelijke status? Wat is hierop uw reactie?

Antwoord (vraag 3 en 4)

De in het antwoord op vraag 1 genoemde analyse van het Steunpunt Architectuuropdrachten en Ontwerpwedstrijden laat zien dat de situatie inderdaad reden tot zorg geeft maar ook dat de acties van het BNA Meldpunt

⁴ Zie: *De toepassing van Europese aanbestedingsregels bij architectenselecties, TU Delft – OTB, december 2008.*

⁵ *Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2008-2009, nr. 82.*

⁶ *Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2008-2009, nr. 82.*

⁷ *Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2008-2009, nr. 82.*

Architectselectie en van het Steunpunt effect beginnen te sorteren. Veel problemen worden momenteel veroorzaakt door een te risicomijdende houding van opdrachtgevers die door het stellen van hoge eisen proberen om onzekerheden weg te nemen bijvoorbeeld met betrekking tot vakbekwaamheid en financiële positie van de opdrachtnemer. Binnen de aanbestedingsregels is echter veel meer mogelijk dan men soms denkt. Hierbij is een mentaliteitsverandering van belang, waarbij initiatieven zoals het *Kompas EU aanbesteden light* dat door Architectuur Lokaal is ontwikkeld, kunnen helpen. Ik heb - met de getoonde eerste verbeteringen - nog steeds vertrouwen in het gezamenlijke vermogen van opdrachtgevers en architecten om deze problemen het hoofd te bieden binnen de huidige kaders. Naar aanleiding van de binnenkort uit te brengen aanbevelingen van de Rijksbouwmeester kan worden beoordeeld of nadere initiatieven nodig zijn. Ik ben er niet van overtuigd dat een Architectenkammer naar Duits voorbeeld in Nederland voldoende effect zal sorteren en zie daarom vooralsnog geen aanleiding tot het entameren van een systeemwijziging die nodig zou zijn voor de instelling ervan.

5

Kunt u puntsgewijs ingaan op de meest voorkomende problemen bij aanbestedingen van architectendiensten en daarbij aangeven welke maatregelen u kunt treffen om deze problemen op te lossen, te weten: te hoge omzeteisen; te hoge ervaringseisen zowel in het aantal vereiste gerealiseerde projecten als in de aard van de vereiste projecten; het overleggen van goedgekeurde accountantsverklaringen terwijl 'kleine' rechtspersonen wettelijk niet verplicht zijn hun jaarrekeningen te laten goedkeuren; onnodige opgave van de personele bezetting en/of het verloop; disproportionele verzekeringseisen; het opnemen van een rechtsverwerkingsbeding, waarin, vaak uit angst voor procedures, is bepaald dat het niet tijdig melden van onvolkomenheden, tegenstrijdigheden, gebreken en/of bepalingen in de selectie- of gunningsleidraad die in strijd zijn met het Besluit aanbestedingsregels voor overheidsopdrachten (BAO), voor risico van de gegadigde komt?

Antwoord

Uit de tussentijdse analyses van het Steunpunt Architectuuropdrachten en Ontwerpwedstrijden blijkt dat overheden bereidheid vertonen aanbestedingseisen aan te passen nadat zij zijn geweest op de disproportionaliteit van bepaalde eisen. Mogelijk kunnen niet alle problemen op deze wijze worden opgelost. Uit het advies van de Rijksbouwmeester zal moeten blijken welke van de door u genoemde problemen door opdrachtgevers en architecten zelf voldoende kunnen worden ondervangen en voor welke problemen nadere initiatieven nodig zijn.

6

Deelt u de zorgen van de BNA dat in deze tijd van economische crisis een toch al krappe markt op deze wijze nog steeds onnodig op slot wordt gehouden en de architectenbranche dus extra hard wordt geraakt? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord

Uit peilingen van de BNA naar de gevolgen van de economische crisis in de architectenbranche blijkt dat de crisis bureaus over de gehele linie treft⁸. De dalende omzet bij architectenbureaus - en het daarbij niet of vertraagd aanpassen van de omzeteisen door opdrachtgevers - leidt ertoe dat deelname aan aanbestedingen voor een toenemend aantal bureaus wordt bemoeilijkt. Het gevolg is minder concurrentie bij het verstrekken van opdrachten. Deze tendens is zorgelijk en kan worden tegengegaan door enerzijds de proportionaliteit van omzeteisen te verbeteren en anderzijds te proberen de omzetsdaling in de sector als geheel te beperken. Het kabinet neemt diverse maatregelen om de bouwproductie te stimuleren en om vakmensen in het arbeidsproces te houden.

(w.g.) Maria J.A. van der Hoeven
Minister van Economische Zaken

⁸ Zie: www.bna.nl/binaries/dossiers/kredietcrisis.